

UN MODEL INTERACTIV DE PUNERE ÎN VALOARE A PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC ȘI ETNOGRAFIC AL UNUI SIT ISTORIC

Monica BÎRĂ, Corina BORȘ, Irina ENE, Aurelia TUDOR

Ideea care a generat proiectul de educație culturală *Orașul de Floci - Redescoperirea unui meșteșug într-un oraș medieval dispărut*¹ s-a bazat pe convingerea autorilor săi că în primul rând membrii comunităților locale sunt cei care ar trebui să cunoască, să participe la protejarea patrimoniului și să se implice activ în inițiative de punere în valoare a moștenirii culturale a zonei pe care o locuiesc, urmărind astfel să construiască o formă de coeziune locală și să contribuie la dezvoltarea durabilă a regiunii respective și nu numai. Arealul avut în vedere a fost acela reprezentat de situl arheologic de la Orașul de Floci și împrejurimile acestuia, respectiv comunele Giurgeni, Mihail Kogălniceanu, Vlădeni și orașele Țândărei și Slobozia. Proiectul s-a bazat pe două componente distincte, care au luat în considerare evoluția zonei de-a lungul diferitelor perioade istorice, în special importantul centru urban medieval² (astăzi dispărut) situat la confluența Dunării cu Ialomița, precum și îndelungata tradiție locală legată de transhumanță și de meșteșugurile asociate prelucrării și comercializării lânii, cât și o serie de concepte și practici moderne în

domeniul gestionării și punerii în valoare a patrimoniului cultural³.

Astfel, prima dintre aceste componente a fost cea legată de prezența sitului arheologic în vecinătatea comunităților menționate. Pornind de la această premisă s-a urmărit, prin intermediul unui pachet educațional, cu secțiuni teoretice și practice, formarea, fixarea și aprofundarea unor cunoștințe specifice de către copiii din localitățile amintite, subliniindu-se o serie de elemente definitorii pentru cercetările arheologice de la Orașul de Floci, dar și modul în care comunitățile învecinate se pot implica în protejarea și promovarea acestei resurse.

Cea de-a doua componentă a proiectului a avut în vedere identificarea unor practici și îndeletniciri tradiționale, mai puțin cunoscute și practicate de tânăra generație, obiceiuri care însă, cu nici jumătate de veac în urmă, aveau un rol determinant în economia zonei și în viața ei socială, încercându-se astfel conștientizarea, de către actorii locali, faptului că aceste elemente de patrimoniu (imaterial) au capacitatea de a contribui la dezvoltarea durabilă a zonei prin formularea unei oferte culturale specifice.

¹ Proiectul a fost inițiat de Muzeul Național de Istorie a României (MNIR) în colaborare cu Consiliul Județean Ialomița (CJI), Muzeul Județean Ialomița (MJI), Institutul Național al Monumentelor Istorice (INMI) și Primăria comunei Giurgeni, fiind co-finanțat de Administrației Fondului Cultural Național (AFCN). Desfășurat în perioada trimestrelor II – III ale anului 2008, proiectul a cuprins o secțiune specifică de activități educaționale care s-au derulat în perioada 11–16 august în cadrul sitului arheologic prioritar de la Orașul de Floci și la școala din comuna Giurgeni. Pentru detalii asupra acestei inițiative de educație culturală vezi www.mnir.ro/firintors/index.html.

² Pentru mai multe informații referitoare la acest oraș medieval și la șantierul arheologic de cercetare a sa, vezi Păunescu 2005.

³ Convenția cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate (2005). Această convenție cadru reflectă o schimbare de perspectivă la nivelul Uniunii Europene de la întrebarea „Cum și prin ce mijloace putem să conservăm patrimoniul?” la întrebarea „De ce trebuie să-i sporim valoarea și pentru cine?”. Textul se bazează pe ideea potrivit căreia cunoașterea și utilizarea patrimoniului sunt parte a drepturilor cetățeanului de a participa la viața culturală, așa cum este definită aceasta de către Declarația Universală a Drepturilor Omului. În cuprinsul și sensul acestui document legislativ patrimoniul este prezentat atât ca o resursă a dezvoltării umane, ca un mijloc de intensificare a diversității culturale și a promovării dialogului inter-cultural, cât și ca model de dezvoltare economică bazat pe principiile utilizării durabile a resurselor. Convenția este în curs de semnare și ratificare de către statele europene. Până în prezent România nu a semnat sau ratificat această convenție europeană.

I. CONTEXTUL PROIECTULUI

I.a. Cadrul ofertei culturale locale din perspectiva conturării unor atracții turistice

Zona în care s-a desfășurat proiectul, deși nu are un potențial cultural deosebit, nu este întru totul lipsită de astfel de resurse, însă acestea sunt prea puțin valorificate prin proiecte sau inițiative locale care să vizeze în mod special educația culturală și conturarea unei oferte de turism cultural. Mai mult decât atât, conform unor studii de specialitate, la nivelul percepției publice⁴, această zonă se regăsește pe ultimul loc în ceea ce privește gradul de dezvoltare al infrastructurii publice culturale.

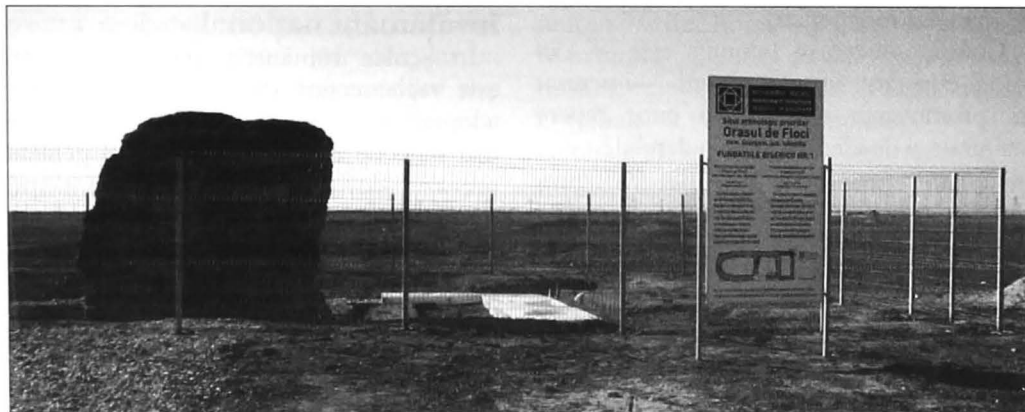
În principiu, oferta culturală din acest spațiu se axează pe promovarea unor monumente de arhitectură datând din epoca modernă⁵. Acestora li se adaugă și o serie de muzee, dintre care cele mai importante sunt Muzeul Județean Ialomița și Muzeul Național al Agriculturii (unicat în cadrul ofertei muzeale din România) — ambele

aflate în Slobozia. De asemenea, în această zonă există — pe lângă situl de la Orașul de Floci — și alte câteva situri arheologice de primă importanță, precum cel de la Bordușani „Popină”⁶.

Dincolo de acești poli de concentrare a unor oferte de turism cultural, există — în forme mai mult sau mai puțin incipiente — interesul pentru turismul de agrement bazat de pescuitul sportiv în bălțile din Câmpia Bărăganului și cel legat de peisajul, flora și fauna Dunării de Jos.

În plus, manifestările de la Maia, Fetești, Perieți, Cosâmbești indică un potențial ridicat de turism agricol.

În ultimii ani, situl arheologic de la Orașul de Floci a fost inclus în Integrated Rehabilitation Project Plan/Survey on the Architectural and Archaeological Heritage (IRPP/SAAH) 2003 – 2006 din cadrul Programului Regional pentru Patrimoniul Cultural și Natural din Sud-Estul Europei (RPSEE), parte componentă a Programului de Cooperare Tehnică și Consultanță al Consiliului Europei⁷, iar cel de la Bordușani

Imagine generală a sitului arheologic de la Orașul de Floci

⁴ Barometrul de consum cultural realizat în 2006 de către CSCDC – Centrul de Studii și Cercetări în domeniul Culturii, vezi www.culturamet.ro.

⁵ Este vorba despre biserici din secolele XVIII–XIX (precum biserica Sf. Nicolae din Andrașești, biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva (1746) din Ciulnița, Biserica Sf. Voievozi din Slobozia), case boierești (Conacul Marghiloman din comuna Sinești și Conacul Hagianoff, construit în Manasia la sfârșitul secolului al XIX-lea), Casa Memorială „Ionel Perlea”, situată în localitatea Ograda, la cca. 40 de km de Giurgeni. Pentru detalii vezi site web <http://www.ialomita.djc.ro/Obiective.aspx>.

⁶ Pentru informații generale referitoare la situl neolitic de la Bordușani „Popină” vezi <http://www.popinabordusani.ro>.

⁷ Pentru detalii <http://www.cultura.ro/Documents.aspx?ID=365>.

„Popină” a beneficiat de derularea unui program al Ministerului Transportului, Construcțiilor și Turismului de identificare și de evaluare a peisajului axat pe zona protejată naturală și construită de interes național existentă aici. Toți acești factori au contribuit la alegerea unei zone din județul Ialomița drept cadru de desfășurare a proiectului de față, coordonat de MNIR și co-finanțat de AFCN.

Trebuie remarcat faptul că zona în care s-a desfășurat proiectul aparține — conform NUTS II⁸ — *Regiunii de dezvoltare Sud-Muntenia*, iar dintr-o perspectivă europeană județul Ialomița face parte — împreună cu județele Călărași și Constanța, respectiv cu alte două județe din Bulgaria (Silistra și Dobric) — din euro-regiunea *Dunărea Inferioară*, fapt care până acum nu a fost exploatat în mod corespunzător la nivelul și din perspectiva proiectelor culturale.

Actorii principali au reprezentat de la bun început un factor cheie pentru conturarea unui proiect viabil, respectiv pentru spațiul cultural în discuție fiind vorba de Consiliul Județean Ialomița (CJI) și primăriile comunelor menționate.

Consiliul Județean Ialomița este — în mod constant în ultimii ani — interesat în promovarea modernă a unor repere culturale și de identitate ale județului.⁹

Urmând practica actuală din România, acestui organism administrativ îi revine legal rolul de finanțator principal al muzeelor locale aflate în subordinea sa, dar în același timp el acordă un sprijin financiar semnificativ pentru desfășurarea unor cercetări arheologice sistematice. De asemenea, primăriile localităților sunt

printre actorii direct implicați și — mai mult sau mai puțin interesați de — protejarea și valorificarea resurselor de patrimoniu cultural (mobil și imobil). În mod teoretic — dar și practic în unele situații — aceste organisme ale administrației publice locale trebuie și pot acționa în direcția politicilor culturale axate pe principiile unei dezvoltări durabile.

Mai mult decât atât, în subordinea lor există încă o categorie aparte de instituții cu rol cultural, respectiv așezămintele culturale din mediul rural (a căror tradiție încă se mai păstrează și care beneficiază de simpatia și încrederea localnicilor, de atenția și perspectivele de dezvoltare inițiate de către Ministerul Culturii și Cultelor), dar în special școlile din respectivele comunități unde membrii corpului profesoral vădesc — nu de puține ori — un interes pentru participarea în activități didactice extra-curriculare axate pe păstrarea și promovarea tradițiilor cultural-istorice.

I.b. Istoria locală și sistemul de învățământ național

În școlile românești, predarea istoriei este reglementată de *Legea învățământului*, adoptată în forma sa actuală în urmă cu mai bine de un deceniu¹¹. Cadrul general prevăzut de aceasta fixează învățământul ca o „prioritate națională”¹², fiind precizate câteva elemente prin intermediul cărora sistemul de învățământ își propune să formeze „personalitatea autonomă și creativă”. Deși la nivelul acesta nu există mențiuni exprese vizând materiile predate în

⁸ Precizăm că în România au fost create, prin asociere voluntară, opt regiuni de dezvoltare, entități teritoriale specifice, fără statut administrativ și fără personalitate juridică, ce urmăresc sistemul european privind Nomenclatorul Unităților Teritoriale pentru Statistică (NUTS) și corespund nivelului NUTS II.

⁹ Pentru detalii asupra acestora vezi site-ul Consiliului Județean Ialomița la <http://www.cicnet.ro>.

¹⁰ Cea mai uzuală definiție a dezvoltării durabile se găsește în raportul Comisiei Mondiale pentru Mediu și Dezvoltare (World Commission for Environment and Development – WCED), Viitorul nostru comun (Our Common Future). Conceptul de dezvoltare durabilă asigură un cadru pentru o nouă abordare a dezvoltării, cu scopul de a integra politicile de mediu și strategiile de dezvoltare „[...] pentru a garanta că [dezvoltarea] satisface nevoile din prezent fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi [...]” (WCED, 1988).

¹¹ Legea nr. 84 din 24 iulie 1995 (publicată în Monitorul Oficial nr. 167 din 31 iulie 1995).

¹² Idem, titlul 1, articolul 2.

școală, articolul 4 include printre finalitățile procesului educațional „[...] cultivarea dragostei față de țară, față de trecutul istoric și de tradițiile poporului român [...]”¹³, ceea ce reprezintă un punct important în relevarea caracteristicilor generale care alcătuiesc „idealul educațional” actual.

În afară de *Legea învățământului* — cu rol important în Reforma învățământului ce are ca puncte de referință anul 1999 și introducerea manualelor alternative — conținutul propriu-zis a ceea ce se predă în școli (inclusiv istoria) este normat și după o serie de alte documente. Astfel, *curriculumul național*¹⁴, planurile-cadru de învățământ și programele școlare joacă aici un rol determinant. Gradul cel mai mare de selectare a informațiilor transmise și al criteriilor de performanță pe care trebuie să le atingă elevii îl deține — firește — programa școlară, cea care stabilește pentru fiecare disciplină „[...] obiectivele instructiv-educative și formative ale disciplinei și evidențiază conținuturile fundamentale de ordin teoretic, experimental și aplicativ, oferind orientări metodologice generale pentru realizarea acestora [...]”¹⁵. Astfel, programele școlare sunt cele care au un rol decisiv în selectarea informațiilor și a subiectelor abordate, iar faptul că ele sunt stabilite la nivel național, le conferă o anumită putere de uniformizare a educației. Tot la nivel național este prevăzută posibilitatea — fiind create și condițiile — pentru predarea unor discipline la alegerea școlii, prin intermediul așa-numitului curriculum la decizia școlii (CDS). În sprijinul particularizării ofertei educaționale vin și manualele alternative, care însă au un grad scăzut de relevanță pentru cazul de față.

Pentru disciplina istorie, în clasele V–VII programa școlară îi familiarizează pe elevi cu evoluția societăților omenești începând

din preistorie până în zilele noastre: sunt abordate teme de istorie universală, care integrează și câteva aspecte referitoare la istoria românilor. În clasa a VIII-a programa este dedicată aprofundării istoriei românilor, abordată desigur în concordanță cu noile principii de predare-învățare. În mod concret, pentru primii trei ani de studiu este prevăzută câte o oră de istorie pe săptămână, iar pentru clasa a VIII-a sunt prevăzute câte două ore pe săptămână. În liceu, istoria se poate studia de la una până la trei ore pe săptămână, în funcție de profil și specializare, dar cele mai frecvente situații sunt acelea în care istoria se studiază o oră pe săptămână.

Se observă prin urmare că, deși sistemul formal de învățământ oferă — cel puțin teoretic — suficiente premise pentru cunoașterea tradițiilor și a istoriei locale, la nivel practic există totuși un spațiu vast „neexplorat”, în care pot fi integrate soluții — adaptate de la caz la caz — care se bazează pe educația non-formală și extra-școlară. Pornind deopotrivă de la aceste realități ale sistemului actual de învățământ pre-universitar din România, dar și de la faptul că în teoria și practica actuală, muzeul are o misiune importantă în plan educațional¹⁶ și el trebuie să vină în întâmpinarea nevoilor culturale ale comunităților (reprezentate de publicul larg care îi trece pragul, dar și de membrii celui din localitatea în care acesta ființează sau își desfășoară anumite activități — ca de exemplu cercetările arheologice sau etnografice de teren), proiectul de educație culturală „*Orașul de Floci – Redescoperirea unui meșteșug într-un oraș medieval dispărut*” a urmărit să ofere un model interactiv de punere în valoare și cunoaștere a patrimoniului. Practic oferta de educație culturală cuprinsă de acesta s-a adresat în general unor comunități locale din județul Ialomița, dar în special

¹³ Idem, titlul 1, articolul 4, alineatul 2.

¹⁴ Curriculumul național este ansamblul coerent al planurilor-cadru de învățământ, al programelor și al manualelor școlare din învățământul preuniversitar. Acest ansamblu cuprinde o componentă comună pentru toate școlile de același tip și o altă componentă aflată la decizia școlii (CDS = curriculum la decizia școlii).

¹⁵ *Legea nr. 84 din 24 iulie 1995 (Legea învățământului)*, titlul 1, articolul 127.

¹⁶ Opreș 2006, p. 86–87; Opreș 2008 a, p. 179–181, 184–187; Opreș 2008b, p. 17, 21–22, 104, 108, 121–126.

unui grup țintă specific — considerat a fi cel mai receptiv și cu potențial generator de inițiative ulterioare — și anume cel reprezentat de elevii din școlile și liceele din localitățile învecinate cu situl arheologic prioritar de la Orașul de Floci.

II. COMPONENTELE PROIECTULUI

II.a. Date sintetice despre proiect

Proiectul Orașul de Floci – Redescoperirea unui meșteșug într-un oraș medieval dispărut s-a adresat în primul rând comunităților locale și, prin urmare, toate activitățile și produsele culturale au fost astfel gândite pentru a răspunde necesităților lor și în mod special copiilor, deoarece de ei va depinde pe viitor păstrarea moștenirii culturale a zonei. În acest cadru, au avut loc o serie de activități educaționale dedicate copiilor care au cuprins: ateliere specifice, vernisarea unei mini-expoziții itinerante și prezentarea unor produse culturale (aplicație multimedia cu propunerea de reconstituire 3D a unor structuri arheologice; un micro-film documentar cu o durată de 15 minute intitulat „Zestrea jupâniței Măriuța Arion” și un site web dedicat proiectului). Scopul acestora a fost să asigure o mai bună fixare a informațiilor dobândite, o înțelegere aprofundată a aspectelor de viață cotidiană în perioada Evului Mediu, a elementelor particulare legate de evoluția acestui sit precum și a felului în care vestigiile și rezultatele cercetărilor arheologice pot fi treptat integrate într-o inițiativă de dezvoltare durabilă axată pe componente de patrimoniu cultural.

Toate aceste produse culturale au putut fi realizate prin implicarea unei echipe complexe, reunind specialiști (arheologi, etnografi, istorici, specialiști în comunicare, topografi etc.) din cadrul următoarelor

instituții: Muzeul Național de Istorie a României – coordonator, Consiliul Județean Ialomița, Muzeul Județean Ialomița, Institutul Național al Monumentelor Istorice, întregul demers fiind co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național. Proiectul însă nu și-ar fi atins cu siguranță unul din scopurile esențiale fără participarea activă a unei serii de opt instituții școlare din județul Ialomița¹⁷.

II.b. Expoziția și organizarea spațiului expozițional

Expoziția *Istoria oficială* versus istoria bunicilor constituie o parte importantă a proiectului și a contribuit prin itinerarea sa (Giurgeni, Slobozia, București) la extinderea ariei de diseminare a rezultatelor proiectului. Datorită felului în care a fost proiectată, în cadrul său își vor putea găsi cu ușurință locul o serie întreagă de obiecte care fac parte din patrimoniul fiecărui muzeu participant. Astfel, expoziția a putut fi „personalizată” în conformitate cu specificul fiecărei instituții dar și cu imaginația muzeografilor respectivi, care cunosc cel mai bine publicul căruia se adresează.

Scopul inițial al expoziției a fost acela de a prezenta publicului — și în special copiilor — două perspective diferite asupra acelorași realități istorice. Astfel, perspectiva „bunicilor” este de fapt aceea a localnicilor din zonă, a mărturiilor despre trecut pe care aceștia le transmit mai departe fie în mod direct, fie în mod indirect (prin intermediul obiectelor realizate de ei sau prin amintirile lor etc.). „Istoria oficială” face trimitere la ceea ce s-ar putea numi „macro-istorie”: istoria predată și învățată în școli, în mod uniform și în acord cu programele educaționale și curriculum-ul național aplicate la nivelul întregii țări¹⁸, acest pachet de informație fiind selectat din rezultatele cercetărilor de specialitate (arheologice de teren, istorice de arhivă, etnografice etc.).

¹⁷ <http://www.mnir.ro/firintors/parteneri.html>.

Pornind de la scopul proiectului, „redescoperirea” vizează în fapt un proces amplu de învățare și de achiziționare a unor cunoștințe referitoare la istoria locală de către cei mai tineri membri ai comunităților mai sus menționate. Prin această „redescoperire” și prin intermediul meșteșugului care a fost plasat în centrul ideii de valorificare a potențialului cultural local s-a intenționat în fond o reactivare a unor importante elemente ce stau la baza identității (culturale) comunităților din zonă.

Nu în ultimul rând trebuie menționat faptul că structura de bază a acestei micro-expoziții va furniza primele elemente necesare amenajării unui muzeu de sit, în cadrul viitoare baze arheologice de pe șantierul de la Orașul de Floci, pe care Consiliul Județean din Ialomița intenționează să o amenajeze¹⁹ la km 105–106 de pe DN 2A-E60.

Expoziția — amenajată în holul central al Școlii generale din comuna Giurgeni — a constituit, pe parcursul câtorva zile (11–17 august) un spațiu adecvat de desfășurare a activităților programate în cadrul școlii²⁰. Aici se aflau expuse nu doar creațiile copiilor — desene cu diverse teme, compuneri, obiecte decorative, diplome — ci și o serie de obiecte tradiționale, donate de persoane din sat pentru a fi așezate la vedere în instituția de învățământ. În acest cadru a fost plasat războiul de țesut, element-cheie în jurul căruia s-a desfășurat o parte consistentă activităților educaționale, animate în această secvență de câteva bătrâne din Giurgeni care au arătat tuturor meșteșugurile deprinse în tinerețe și au depănat amintiri asociate acestei ocupații.

Elementele constitutive ale expoziției s-au bazat pe obiectele deja existente în colecția școlii (piese de port obiecte de uz casnic), artefacte (cu funcționalitate în traiul cotidian și în activitățile meșteșugărești desfășurate în trecut la Orașul de Floci)

descoperite în urma săpăturilor arheologice, o serie de panouri documentare cuprinzând informații referitoare atât la istoria așezării medievale de la Orașul de Floci, cât și la tradițiile mai recente ale comunităților din zonă, și respectiv imagini după propunerile de reconstituire a unora din edificiile descoperite într-un sector al orașului medieval ce a existat cândva aici. Expoziția a fost completată cu o restrânsă colecție de copii după fotografii de epocă aflate în patrimoniul Muzeului Județean Ialomița sau aduse de locuitorii comunei Giurgeni special pentru acest eveniment. Obiectele descoperite în campania arheologică ce era încă în curs de desfășurare au conferit o puternică notă de autenticitate și de „viață” realităților pe care le ilustrau, printre expozate copiii putând identifica singuri elemente care le erau cunoscute din propriile gospodării. Prin intermediul obiectelor expuse în vitrine elevii au putut face mai ușor legătura dintre ceea ce înseamnă cu adevărat o piesă de muzeu și „cioburile” pe care le-au observat în cadrul săpăturilor arheologice în curs. Toate acestea au dorit să facă mai clar traseul parcurs de obiect de la descoperire până în vitrina unui muzeu²¹, în special prin implicarea directă a copiilor în derularea acestuia.

Structura expunerii a cuprins panouri independente (constituind sinteza ideilor tematiche: atestarea orașului medieval, descoperirile arheologice, ocupațiile locuitorilor cu accent pe oierit și industrie casnică textilă, secvențe din ciclul vieții – zestrea), fiind dublată de demonstrații practice realizate cu sprijinul celor mai pricepute femei din localitate vizând redescoperirea torsului, țesutului, a uneltelor și ustensilelor tradiționale, dezbateri privind viața comunității în ultimii o sută de ani. Au fost readuse în prim plan unelte uitate (furca de tors, războiul de țesut), atmosfera de altădată a șezătorilor, costumele populare

¹⁹ Proiect pus în discuție în ședința ordinară a Consiliului Județean Ialomița, din data de 25.02.2008.

<http://www.cicnet.ro/comunicate.htm#02.07.2008>

²⁰ Proiectul a avut două componente educaționale distincte: una desfășurată pe șantierul arheologic iar cealaltă în cadrul școlii.

²¹ Opreș 2008b, p. 32, fig. 5

autentic, momente importante din alcătuirea zestrei tinerelor fete. Localnicii au contribuit nu doar prin prezența lor numeroasă, cât și efectiv, prin aducerea unor obiecte din propriile gospodării sau a unor fotografii de familie, cât și prin furnizarea de informații prețioase despre istoria trecută și recentă a locului. Incitantă a fost prezentarea documentarului „Zestrea jupâniței Mariuța Arion” care a fost de fapt punctul de plecare al multor discuții între generații. De o mare însemnătate a fost prezentarea rezultatelor cercetărilor arheologice din ultimii treizeci de ani (atât în forma statică, cea a înfățișării reconstituirii imaginii celor mai importante clădiri descoperite în situ, cât și reconstituirea multi-media a secvențelor de viață în orașul medieval). Prezentarea „istoria bunicilor / istoria oficială” a fost axată pe forța de expresie a obiectelor de factură etnografică și arheologică completată de imaginilor. Un impact deosebit au produs cele două reproduceri ale unor înscrisuri medievale, respectiv documentul emis de domnitorul Dan al II-lea referitor la prima atestare documentară a orașului medieval și foaia de zestre a jupâniței Măriuța, fiica unuia dintre boğații „cupeți” locali, Arion.

În procesul de educare / învățare, rolul expoziției prezentate a fost cel „clasic”, rezervat oricărui demers de acest fel. Scopul ei a fost acela de a realiza educarea publicului prin integrarea obiectelor în contexte ușor comprehensibile și recognoscibile, oferind reprezentări și informații ce se fixează în memoria vizitatorilor chiar în timpul petrecut de aceștia în fața vitrinelor sau a panourilor (learning at a glance²²).

Un bun indicator al gradului în care aceste expozate și-au îndeplinit menirea — preconizată de autorii proiectului — a fost reacția copiilor în momentul în care au văzut propunerile de reconstituire a edificiilor și mai ales obiectele recent descoperite. În special pe acestea din urmă le-au privit cu multă atenție, unii dintre ei având chiar

răbdare să citească și etichetele. În ceea ce-i privește pe adulți, aceștia au avut o reacție similară în fața fotografiilor unde au petrecut un timp considerabil recunoscând — sau încercând să recunoască, pentru cele mai vechi — persoanele care îi priveau din imagini. În consecință, această micro-expoziție a oferit o perspectivă aparte asupra istoricului zonei, surprinzând diferite elemente de continuitate, prin combinarea materialelor arheologice recent descoperite pe șantierul de la Orașul de Floci (2008) cu diverse alte categorii de obiecte, imagini și documente.

II.c. Modulul educațional

Atelierele au constituit partea cea mai dinamică a proiectului, fiind grupate într-un modul educațional. Activitățile pentru copii s-au desfășurat atât pe șantier, cât și în școala generală din comuna Giurgeni. Din pricina condițiilor climatice (temperaturi ridicate), activitățile de pe șantierul arheologic dedicate copiilor s-au desfășurat dimineața, aproximativ între orele 8 și 10²³.

Elevii au putut observa săpăturile arheologice aflate în desfășurare, modul în care este adunat și înregistrat materialul descoperit și s-au familiarizat cu uneltele de lucru și instrumentele de măsurare utilizate în arheologie.

Prima componentă a modulului educațional a inclus explicații asupra

Șantierul arheologic de la Orașul de Floci
— delimitarea unei secțiuni

²² Hooper-Greenhill 2007, p. 190.

68 ²³ În cadrul activităților de pe șantier au fost luate măsurile necesare pentru asigurarea siguranței elevilor prin montarea unor paravane solare, procurarea cantității de apă suficiente și prelucrarea procesului verbal de protecție a muncii.

Șantierul arheologic de la Orașul de Floci
– folosirea teodolitului

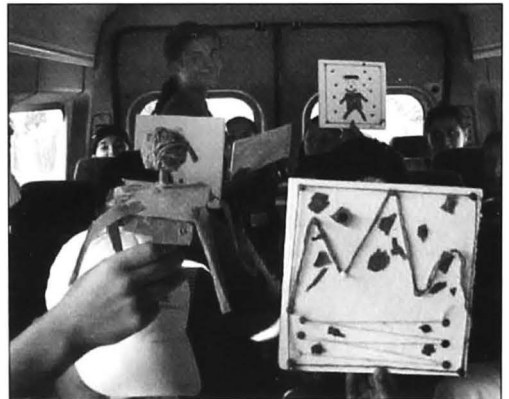
Școala generală din comuna Giurgeni
– activități educaționale (arheologie și patrimoniu)

cercetărilor arheologice întreprinse pe șantier, astfel încât copiii să ajungă la o mai bună cunoaștere a istorie zonei și a semnificațiilor pe care această tradiție le are la nivelul întregii comunități. Prin observațiile făcute pe șantierul arheologic, prin simularea a diferite aspecte din activitatea de cercetare arheologică elevii au avut posibilitatea de a-și crea o imagine mai amplă asupra semnificației și utilității acestora, înțelegând că personalul de specialitate — arheologii — este cel abilitat să efectueze astfel de activități, dar că întreaga comunitate și publicul larg joacă un rol în protejarea patrimoniului cultural național.

După primele două ore petrecute dimineață pe șantier, activitățile dedicate arheologiei și istoriei medievale s-au continuat la școală, într-o a doua parte a acestui modul educațional.

Aici elevii au aflat mai multe despre investigațiile arheologice, precum și care sunt diferențele dintre cercetările arheologice efectuate legal — în spiritul preocupării de a recupera, conserva, păstra și interpreta datele oferite de un sit arheologic — și simplele, dar extrem de distructive — deci ilegale — „căutări de comori”.

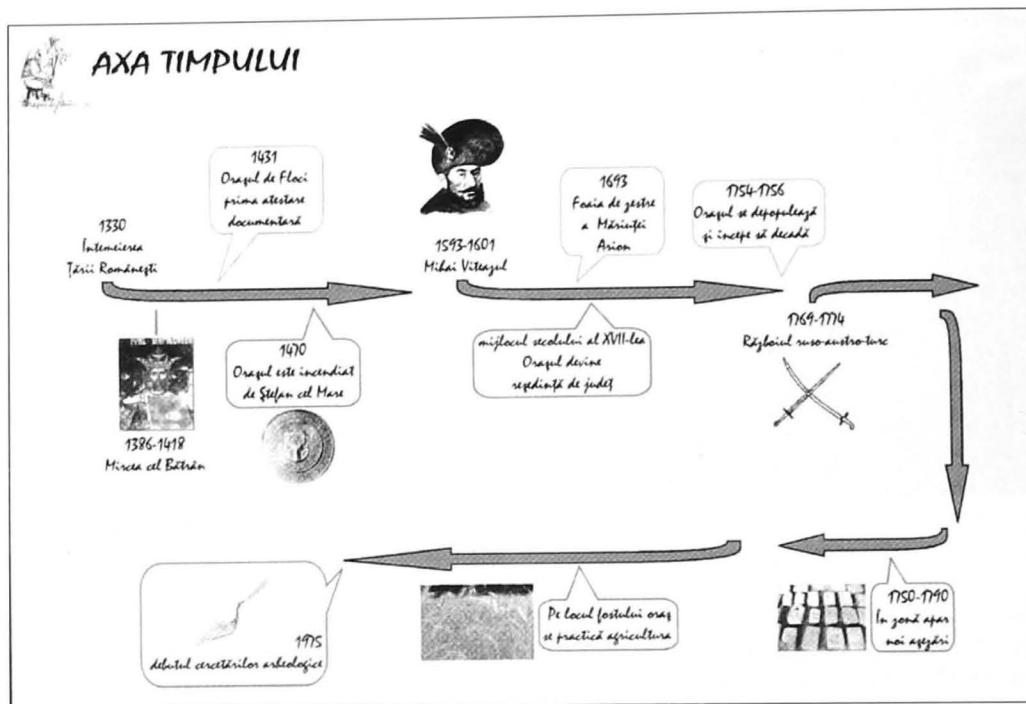
Interacțiunea cu elevii s-a bazat în primul rând pe îmbinarea dintre tradiție și inovație, întreprinsă în scopul atingerii obiectivelor de educație culturală. Pe de-o parte au fost folosite o serie de tehnici de predare-învățare deja consacrate (prezentarea, discuția, problematizarea, lectura, jocul de rol, învățarea prin descoperire), precum și o gamă de materiale didactice de tip clasic (fișe de lucru, hârtii, realizarea de către copii a unor produse finite).

Școala generală din comuna Giurgeni
– obiecte confecționate de elevi în cadrul activităților educaționale

Axa timpului la Orașul de Floci

Pachetul (*kit-ul*) educațional a constituit baza informațională²⁴ a acestei secțiuni. El a fost gândit și realizat cu scopul de a constitui o resursă didactică suplimentară, ușor de folosit atât în cazul activităților mai sus menționate cât și la clasă, în timpul lecțiilor „obișnuite”. Din acest motiv el conține două variante: una pentru profesori și o alta pentru copii. Partea dedicată în exclusivitate elevilor, include o serie jocuri și exerciții menite să fixeze în memoria acestora noțiunile dobândite pe șantier dar și pe parcursul discuțiilor purtate la școală. Ca suport al acestor jocuri și exerciții au fost folosite: câteva fișe de exerciții special realizate, fragmente din documente istorice legate de Orașul de Floci (prima mențiune scrisă a așezării și o foaie de zestre de la 1693), o axă a timpului pe care sunt plasate evenimentele istorice principale desfășurate la Orașul de Floci), o hartă „albă”, precum

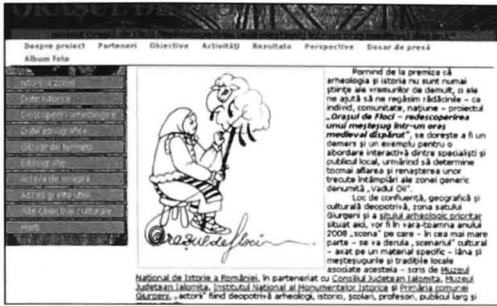
și câteva scheme generale referitoare la compoziția patrimoniului muzeal cultural material și imaterial²⁵, principalele legi (interne și internaționale) referitoare la protecția patrimoniului, precum și o serie de informații privind măsurile care trebuie luate în cazul efectuării unei descoperiri arheologice întâmplătoare. Pachetul educațional dedicat cadrelor didactice a inclus, pe lângă materialele pentru copii și prezentarea problematicei abordate în cadrul acestui modul educațional într-o formă destul de apropiată de aceea a unui „clasic” proiect de lecție, cu obiectivele educaționale propuse și informațiile suplimentare necesare profesorilor pentru a acoperi subiectele aflate în discuție.

Trebuie menționat faptul că — în cadrul proiectului a fost proiectat și realizat — un site web (intitulat *Firul întors*²⁶), gândit ca o resursă informațională complementară, care

²⁴ Conținutul detaliat al pachetului educațional poate fi accesat la adresa <http://www.mnir.ro/firintors/activitati.html>.

²⁵ Opreș 2008b, p. 36, fig. 7.

²⁶ De marcat semnificația și semantica asociată alegerii denumirii de „Fir întors”, anume urzeala unei plase (net, web în limba engleză), a unei țesături, asocierea cu lâna, dar și cu faptul că se încearcă sugerarea revenirii/întoarcerii/accesării constante la această resursă informațională modernă, Internet-ul.

Pagina web creată pentru proiectul
de educație culturală

va putea fi actualizată și accesată permanent, cu costuri minime.

Ce de-a doua componentă a modului educațional s-a axat pe aspectele vizând prelucrarea lânii. Ea se află în corelație cu procesul „redescoperirii”, având legături mai apropiate cu istoria recentă. Aceasta s-a bazat pe o serie de investigații cu caracter de anchetă etnografică întreprinse de copii împreună cu profesorii lor. Utilizând metode

specifice etnografiei și istoriei orale (adaptate vârstei și înțelegerii lor) și beneficiind de sprijinul unui etnolog profesionist, elevii au putut „descoperi” o serie de amănunte despre un stil de viață tradițional, care deja nu le mai este familiar, deși bunicii lor îl mai practicau. În timpul anului școlar ei au avut la dispoziție un chestionar etnografic, pe care l-au completat cu informații obținute de la persoane mai în vârstă din localitățile lor. Ulterior, toate aceste chestionare completate au fost adunate și publicate într-o broșură distribuită împreună cu pachetul educațional. În cadrul atelierelor de prelucrare a lânii elevii au avut ocazia de a confrunta rezultatele propriilor cercetări cu noi date și bineînțeles de a acumula mai multe informații despre trecutul localității lor. Mulți dintre ei au văzut acum pentru prima dată cum arată și cum se folosește un război de țesut autentic și cum se prelucrează lâna în maniera tradițională.

Școala generală din comuna Giurgeni – activități educaționale (prelucrarea lânii)

Acest aspect merită reținut, deoarece spațiul în care s-a desfășurat proiectul este unul cu predominanță caracteristici agro-pastorale.

Câteva membre ale comunității de la Giurgeni au participat activ la atelierul de prelucrare a lânii și, deținând un real talent de a povesti, ele au explicat cele mai importante aspecte care țin de această îndeletnicire.

II.c.1. Aspecte de educație Muzeală

De la bun început trebuie subliniat un aspect esențial, anume că cele mai multe demersuri la nivelul teoretizării aspectelor de educație muzeală pornesc dinspre muzeu și ajung încă foarte greu în sfera formării personalului didactic. Relevant în acest sens este că deși există publicații dedicate educației și pedagogiei muzeale²⁷, totuși cele mai noi sinteze din domeniul pedagogiei²⁸ dedicate cu deosebire pregătirii cadrelor didactice nu menționează din păcate educația muzeală printre tipurile noilor educații sau printre categoriile de domenii ce pot face obiectul educației non-formale²⁹.

În ciuda acestui fapt, activitățile de educație muzeală le sunt familiare multor elevi, cu deosebire în mediile urbane. Mediile orașelor mici sau ale localităților rurale prezintă însă alte caracteristici, asupra cărora nu e locul să insistăm aici. Vom aminti doar că acest proiect a fost gândit astfel încât să răspundă în primul rând nevoilor elevilor aflați în această situație specifică și a ținut cont de orizontul lor cultural, precum și de experiențele lor anterioare în probleme similare.

După domeniul educațional în care se înscriu, activitățile desfășurate la Giurgeni

își găsesc locul într-un cadru mai larg, acela al așa numitelor „noi educații”³⁰, fără însă a se fi impus în atenția factorilor de decizie în aceeași măsură precum alte opțiuni educaționale de „ultimă generație” (educația civică, educația relativă la mediu etc.) care în sistemul de învățământ românesc au devenit deja obiective pedagogice, cu rol determinant în selectarea conținuturilor și strategiilor educative³¹. Decalajul dintre nivelul teoretic și practica educațională este încă destul de mare, chiar și în ceea ce privește acele aspecte ale „noilor” educații devenite de acum clasice, cu atât mai mult în domenii relativ noi pentru spațiul românesc.

În plan axiologic, finalitatea unui astfel de demers a vizat în primul rând dezvoltarea personalității³² copiilor implicați în proiect, în sensul stimulării lor pentru o participare activă în ceea ce privește anumite probleme ale comunității, în cazul de față al celor de natură patrimonial-culturală.

Din punctul de vedere al metodelor și mijloacelor utilizate în scopul transmiterii unor cunoștințe teoretice și practice, într-un cadru organizat, această parte a proiectului se suprapune secvenței denumite în pedagogia clasică „învățare prin descoperire”. Rolul acestui tip de învățare interactivă a fost determinant pentru reușita proiectului de față, deoarece asigură copiilor o durată mai mare de fixare a cunoștințelor dobândite.

Schema de mai jos prezintă sub o formă mai concisă elementele definitorii ale proiectului și rolul lor în procesul educațional, inclusiv formele distincte de învățare³³.

Vizionarea filmului documentar și a aplicației multi-media au contribuit la o mai bună înțelegere a imaginii de ansamblu asupra trecutului mai recent, dar și mai

²⁷ Cojocaru, Barabaș, Mitocaru 1998.

²⁸ Curriculum pedagogic; Nicola 2003.

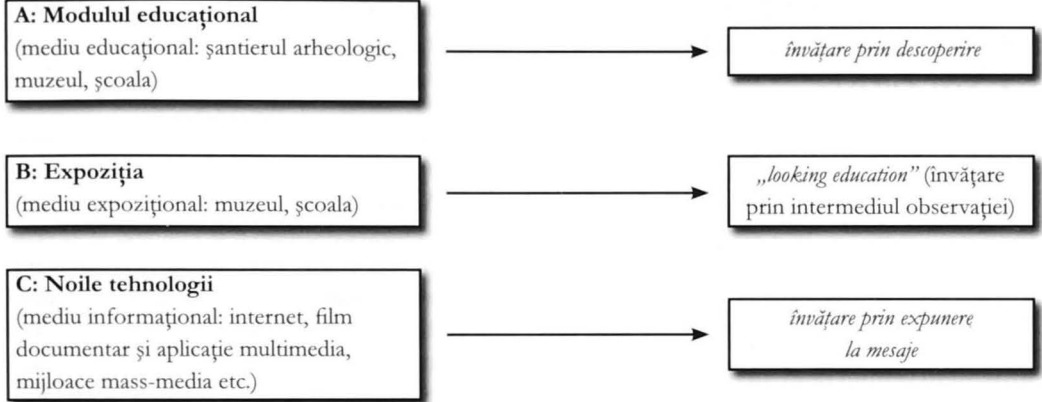
²⁹ Educație non-formală este înțeleasă astăzi ca fiind o „activitate educațională intenționată și sistematică, desfășurată de obicei în afara școlii tradiționale, al cărei conținut este adaptat individului și situațiilor speciale, în scopul maximizării învățării și cunoașterii și al minimalizării problemelor cu care se confruntă elevul în sistemul formal (Oprea 2008, p. 187).

³⁰ Cojocaru, Barabaș, Mitocaru 1998.

³¹ Georgescu 2008, p. 179.

³² Curriculum pedagogic, p. 107.

³³ Hooper-Greenhill 2007, p. 190.

îndepărtat al zonei. Astfel, prin intermediul acestei proiecții grafice moderne (3D) elevii au putut vizualiza felul cel mai probabil în care arătau clădirile fostului oraș medieval, astăzi fiind vizibile în cadrul sitului arheologic doar fundațiile acestora. Edificiile, reconstituite pornind de la urmele păstrate în pământ și pe baza unor analogii, sunt redade din diferite perspective, fapt care a contribuit decisiv la conturarea unei mai clare reprezentări mentale a câtorva

Reconstituire 3D a unui atelier meșteșugăresc de la Orașul de Floci

elemente de viață cotidiană din trecut. Aplicația multi-media a fost realizată doar într-o formă preliminară, având o durată de aproximativ 2 minute și înfățișând din diferite unghiuri: o biserică (din care în prezent se mai pot vedea fundațiile și un rest de zid cu dimensiunile), un edificiu

cu contraforți, un atelier de prelucrare a osului și unele structuri de locuire. De asemenea, cu ajutorul filmului documentar s-au putut face comparații privind evoluția unor obiceiuri provenind din vremuri mai îndepărtate și până astăzi.

Site-ul web dedicat proiectului (www.mnir.ro/firintors/index.html), găzduit pe server-ul Muzeului Național de Istorie a României constituie cea mai accesibilă sursă de informații în legătură cu activitățile desfășurate. El a fost gândit astfel încât să cuprindă atât aspectele care vizează contextul mai larg al implementării proiectului, cât și cele care sunt strict legate de activitățile în care au fost implicați membrii comunităților locale. Cele dintâi sunt bine precizate în meniul principal al site-ului (cuprinzând secțiunile „istoricul zonei”, „date istorice”, „descoperiri arheologice”, „date etnografice”, „glosar de termeni”, „arhiva de imagini”, „acces și informații utile”, „alte obiective culturale din zonă”, „hărți”), iar celelalte în meniul secundar (unde există secțiunile „despre proiect”, „parteneri”, „obiective”, „activități”, „rezultate”, „perspective”, „dosar de presă”, „album foto”). Site-ul web a fost proiectat ca o resursă informațională permanentă, care va putea fi actualizată periodic, fiind totodată accesibilă atât specialiștilor, cât și publicului larg.

III. ACTIVITĂȚI ȘI INSTRUMENTE DE EVALUARE

III.a. Chestionare

La sfârșitul activităților o parte din elevii participanți au completat un chestionar de evaluare a evenimentului în ansamblul său, chestionar care a fost elaborat de noi — de o manieră diferențiată pentru categoria gimnaziu și respectiv liceu — și prin care s-a urmărit în primul rând identificarea gradului în care elevii au apreciat ziua petrecută cu specialiștii și membrii comunității de la Giurgeni, dar și a percepției lor asupra utilității acestui demers de educație culturală.

Chestionarul care a fost distribuit elevilor participanți conține întrebări structurate pe trei secțiuni. Ce-a dintâi are în vedere proiectul propriu-zis și s-a concentrat pe evaluarea calitativă a acestuia, din perspectiva grupului țintă. Ce-a de-a doua secțiune și-a propus să contureze un cadru mai amplu în care s-ar putea înscrie chestiunea educațională în discuție, analizată de grupul țintă prin raportarea la experiențe anterioare similare. În același timp s-a urmărit și identificarea unor elemente minimale ale percepției de sine a elevilor, în ceea ce privește comportamentul lor de consumatori de bunuri culturale. În sfârșit, prin ce-a de-a treia secțiune — cuprinzând elementele de identificare ale respondenților — s-a dorit în primul rând obținerea unor informații referitoare la situația lor actuală în ceea ce privește nivelul școlarizării, precum și la opțiunile lor școlare viitoare.

Din cei aproximativ 70 de copii care au participat la activitățile educative, 31 au completat chestionarele de evaluare. Unitățile de învățământ din care provin aceștia sunt: Liceul de la Țândărei (15 elevi), Școala generală din Vlădeni (7 elevi) și Școala generală din Giurgeni (9 elevi). În urma

prelucrării datelor oferite de chestionare se pot desprinde următoarele concluzii:

- Cu foarte puține excepții (2) elevii nu mai participaseră la proiecte similare (ca participări în proiecte similare sunt indicate activitățile de informare cu privire la HIV-SIDA sau la Uniunea Europeană, ceea ce indică faptul că nu există, la nivelul comunităților în care ne-am desfășurat activitatea o categorie distinctă de „acțiuni / programe culturale” ci doar una de „activități extrașcolare”, în care elevii încadrează orice acțiune în care sunt implicați prin intermediul școlii, dar depășește nivelul strict al acesteia.

- Cel mai mare impact asupra elevilor, la nivel emoțional, l-a avut vizita pe sectorul de șantier al Muzeului Județean Ialomița, unde se cerceta o parte a uneia dintre necropolele de la Orașul de Floci;

- În secțiunea dedicată întrebărilor de ordin general despre felul în care elevii se privesc pe ei înșiși ca și consumatori de bunuri culturale (emisiuni TV pe teme culturale, accesarea de site-uri care oferă informații de acest gen, citirea cărților/ revistelor pe teme cultural-istorice) s-a înregistrat cel mai mare număr de non-răspunsuri, aspect pe care îl vom avea în vedere în proiectele viitoare, cu scopul de a afla exact motivele din spatele acestei situații (neînțelegerea întrebărilor etc.)

- Răspunsurile la întrebările referitoare la consumul cultural relevă preferința copiilor pentru teme vizând vechile civilizații antice, Al Doilea Război Mondial sau mari descoperiri științifice și geografice, deși e mai puțin sigur că se și uită la astfel de programe. Dat fiind însă numărul mare de non-răspunsuri înregistrat în această secțiune, cel mai probabil rezultatul indică nivelul percepției copiilor asupra lor în calitate de consumatori culturali, mai degrabă decât comportamentul real.

- În ceea ce privește vizitele la muzee și situri se disting – așa cum e de așteptat pentru această categorie de vârstă – două categorii: muzee și situri vizitate în cadrul unor excursii cu școala și cele vizitate împreună cu familia. Este de remarcat diferența majoră între cele două categorii, cele mai multe puncte de interes cultural fiind vizitate în timpul excursiilor organizate de școală (doar xxx răspunsuri care ar putea indica vizite făcute împreună cu familia).

- Repartiția geografică a obiectivelor culturale familiare elevilor cuprinde: Slobozia și zona învecinată (Muzeul Național al Agriculturii, muzeele de sit de la Hârșova și Adamclisi, cetatea de la Capidava) Bucureștiul (Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, Muzeul Național de Istorie a României) și valea Prahovei (Muzeul Ceasului – Ploiești, Muzeul Național Peleş – Sinaia).

III.b. Expunere media

Activitățile desfășurate în cadrul proiectului s-au bucurat de atenția mass-media locale, fiind deopotrivă reflectate în presa scrisă și audio-vizuală și prezente pe site-urile care oferă informații culturale, într-o manieră rezonabilă pentru un eveniment cu caracter cultural.

Astfel, conform monitorizării presei scrise și on-line realizate la finalul evenimentelor, informații referitoare la activități au apărut pe o serie de site-uri dedicate pentru comunicate de presă (www.comunicatedepresa.ro, www.comunicatemedi.ro etc.), pe site-urile instituțiilor partenere (Ministerul Culturii și Cultelor, Consiliului Județean Ialomița) sau de profil (CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, RNMR – Rețeaua Națională a Muzeelor din România).

Presa periodică locală („Gura Ialomiței”, „Ialomița”), reprezentată de mai multe publicații cu apariție săptămânală sau bi-

săptămânală a fost promptă în a prezenta activitățile proiectului, oferind cititorilor informații atât înaintea desfășurării evenimentelor, cât și pe durata acestora. Bineînțeles că cea mai mare expunere a avut-o ultima zi, care a cuprins vernisarea expoziției și lansarea pachetului educațional la care au participat reprezentanți ai autorităților publice locale și centrale (Ziarul „Ialomița”). Tot la nivel local evenimentul este ilustrat și în blogul „Gura Ialomiței” (informații cu caracter general, un audio-reportaj, fotografii). În ceea ce privește reflectarea evenimentului prin intermediul radio-ului și televiziunii sunt de menționat câteva audio-reportaje (Radiowylfm, Radio Link) și un material realizat de postul local Antena 1 - Slobozia în data de 16 august care cuprinde imagini filmate atât la școala din comuna Giurgeni cât și pe șantierul arheologic de la Orașul de Floci.

IV. CONCLUZII PRELIMINARE

De la școală la muzeul de sit. Alte perspective

O parte a expoziției prezentate mai sus a fost, în cadrul aceluiași proiect, adusă și la București, fiind găzduită la Muzeul Național de Istorie a României pentru o scurtă perioadă de timp (în luna septembrie 2008), iar în prezent se află la Muzeul Județean Ialomița (Slobozia), urmând ca din vara aceasta să fie integrată în proiectatul muzeu de sit, ce va fi amplasat în cadrul bazei arheologice de la Orașul de Floci.

În plus, modelul propus prin acest proiect credem că poate fi adaptat și extins și în cazul altor situri arheologice, deoarece multe dintre ele se regăsesc în condiții — mai mult sau mai puțin — similare celor ale sitului de la Orașul de Floci: comunitățile locale, deși antrenate într-o anumită măsură în lucrările de cercetare arheologică, nu

sunt în întregime conștiente de valoarea patrimoniului pe care îl dețin, de faptul că acesta reprezintă o resursă cu potențial semnificativ din perspectiva dezvoltării durabile. Mai mult decât atât, ținând cont de evoluțiile europene în domeniu, arheologia devine din ce în ce ai mult o chestiune de interes public, iar gradul de participare financiară al autorităților locale în cadrul unor proiecte de cercetare, restaurare, conservare și valorificare a patrimoniului arheologic va fi tot mai mult condiționat de percepția și aprecierea pe care comunitățile locale — având un aport semnificativ de ordin financiar în structura bugetelor locale — o vor avea asupra patrimoniului cultural.

Într-o asemenea perspectivă rațiunea unei comunicări eficiente, a educării pro-active și a implicării directe prin programe și proiecte culturale decurge deopotrivă din calitatea muzeului de instituție publică activând în folosul comunității și funcționând în baza fondurilor publice, cât și din aceea de entitate de cercetare de specialitate (arheologică, istorică, etnografică etc.) generatoare de resurse informaționale și bunuri de patrimoniu mobil care sporesc permanent tezaurul cultural (material și imaterial) al unui stat.

Abrevieri bibliografice

- Cojocaru, Barabaș, Mitocaru 1998
V. Cojocaru, N. Barabaș, V. Mitocaru, *Pedagogie muzeală (scrișă a unei posibile întemeieri a pedagogiei muzeale ca știință)*, Ministerul Culturii – Centrul de pregătire și formare a personalului din instituțiile de cultură, 1998
- Curriculum pedagogic
Centrul de pregătire și formare a personalului din instituțiile de cultură, 1998
S. Cristea (coord.), *Curriculum pedagogic*, I, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2008
- Georgescu 2008
E. Georgescu, Noile educații, în *Curriculum pedagogic*, 2008, p. 171–184
- Hooper-Greenhill 2007
E. Hooper-Greenhill, *Museum and Education – purpose, pedagogy, performance*, London and New York, Routledge, 2007
- Nicola 2003
I. Nicola, *Tratat de pedagogie școlară*, București, Editura Aramis, 2003
- Oprea 2008
C. Oprea, *Formele generale ale educației, în Curriculum pedagogic*, 2008, p. 185–206
- Opriș 2006
I. Opriș, *Muzeosofia*, București, Editura Oscar Print, 2006
- Opriș 2008a
I. Opriș, *Provocarea noilor muzeografii*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2008
- Opriș 2008b
I. Opriș, *Managementul muzeal*, București, Editura Cetatea de Scaun, 2008
- Păunescu 2005
A. Păunescu, *Orașul de Floci – un oraș medieval dispărut, din Muntenia medievală*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2005

Referințe generale

• A. Bardavio, C. Gatell, P. Gonzalez-Marcen, *Is Archaeology What Matters? Creating a Sense of Local Identity among Teenagers in Catalonia*, in *World Archaeology*, vol. 36, nr. 2, "Archaeological Pedagogies" (iunie 2004), p. 261–274 (<http://www.jstor.org/stable/4128329>, accesat în 19/09/2008 05:35)

• S.A. Crane, *Memory, Distortion and History in the Museum*, in *History and Theory*, vol. 36, nr. 4, "Producing the Past: Making History Inside and Outside the Academy" (decembrie 1997), p. 44–63 (<http://www.jstor.org/stable/2505574>, accesat în 19/09/2008 05:33)

• S.R. Crew, *Who Owns History?: History in the Museum*, in *The History Teacher*, vol. 30, nr. 1 (noiembrie 1996), p. 83–88 (<http://www.jstor.org/stable/494222>, accesat în 18/09/2008 12:30)

• C. Hooper-Burton, C. Scott, *Museums: Challenges for the 21st Century*, in *International Journal of Arts Management*, Montréal, 2003, vol. 5, nr. 2, p. 56–68

• N. Merriman (ed.), *Public Archaeology*, Routledge, London and New York, 2004

• H. Swain, *An Introduction to Museum Archaeology*, Cambridge University Press, 2007

Site-uri web

- www.cdep.ro (pentru legislație)
- www.cultura.ro – Site-ul Ministerului Culturii și Cultelor
- www.mnir.ro/firintors/index.html – Site-ul oficial al Proiectului cultural „Orașul de Floci – redescoperirea unui meșteșug într-un oraș medieval dispărut”
- www.cicnet.ro – Site-ul Consiliului Județean Ialomița
- www.culturamet.ro
- <http://www.curriculum2008.edu.ro>